

Juli 2022

Beste Multatulilaan,

De afgelopen maanden kwam het museum weer tot leven. We ontvingen een paar fantastische gasten en organiseerden evenementen en lezingen. In deze nieuwsbrief geef ik u graag een inkijkje in wat er allemaal is gebeurd in het museum.

Zo kregen we in april bezoek van onder andere Bonnie Triyana en Ubai Muchtar van het Multatuli Museum in Lebak. We hebben het uitgebreid gehad over hoe het nu gaat met beide musea en hoe we meer kunnen samenwerken. Een idee dat hieruit voortkwam was onze deelname aan het festival dit najaar. In Lebak wordt ieder najaar het Multatuli kunstfestival georganiseerd. Dit jaar wordt de 4^e editie. Het festival is in Lebak een enorm succes en Ubai vroeg ons of wij dit jaar in dezelfde periode iets in Amsterdam willen organiseren.

Op 18 september is het dus zover: het eerste Multatuli kunstfestival in de Korsjespoortsteeg; een middag met lezingen, poëzie, muziek, theater en eten en drinken. Het festival zal vooral in het teken staan van de samenwerking tussen de twee musea in Nederland en Indonesië en de gemeenschappelijke geschiedenis die ons verbindt. Verderop in de nieuwsbrief kunt u hier meer over lezen.

Op 5 mei deden we dit jaar met het museum mee aan de vrijheidsmaaltijd. David Hollanders en Nelson Addo gaven een lezing die aansloot op het thema 'vrijheid' en het werk van Multatuli. Hierna konden bezoekers een rondleiding van Kees van Bueren in het museum krijgen. De vraag hoe Multatuli nu echt aankeek tegen 'vrijheid', is niet makkelijk te beantwoorden, maar het zorgde wel voor levendige gesprekken. Er waren veel bewoners uit de buurt, maar ook geïnteresseerden die speciaal voor het evenement van verderweg kwamen.

In mei hebben we ook weer onze eerste schoolklas in het museum mogen ontvangen. 27 leerlingen van het Amsterdam Lyceum kregen in twee groepen een rondleiding door het museum. Op school hadden ze de Max Havelaar gelezen en de rondleiding kon daar dus mooi op aansluiten. Het was een geslaagde pilot en in het nieuwe schooljaar hopen we weer meer scholen in het museum te kunnen ontvangen.

Dan was er op 23 mei natuurlijk ook nog de jaarlijkse ALV van het genootschap. Het eerste uur is er veel gesproken over de toekomst van het museum. Zoals velen van jullie waarschijnlijk al weten zijn de financiële omstandigheden helaas niet al te rooskleurig. Maar er wordt hard aan gewerkt, onder andere met hulp van van twee nieuwe bestuursleden: Koen van Santen en Chris van der Ven. We zijn ontzettend blij met hun komst. Koen heeft veel ervaring in de museale wereld en gaat ons adviseren hoe we financiën voor

Jurjen Pen, Esther Verschuieren, Maria Holtrop, Ubai Muchtar, Bonnie Triyana, Sadijah Boonstra en Arjan Onderdenwijngaard.

Leerlingen van het Amsterdam Lyceum krijgen een rondleiding in het museum

het museum kunnen vinden en Chris is al een tijd nauw betrokken bij het genootschap. Zo heeft hij al meegewerkt aan een aantal onderzoeken en twee publicaties over het werk van Multatuli op zijn naam staan. Zijn streven is om vooral een jongere generatie weer enthousiast te maken voor het werk van Multatuli. Het tweede uur van de ALV waren er lezingen van drie interessante sprekers: Chris van der Ven, Bonnie Triyana en Klaas van der Hoek. Verderop in de nieuwsbrief kunt u hun lezingen teruglezen.

Tot slot wil ik via deze nieuwsbrief Nelson Addo bedanken die in juni uit dienst is gegaan bij het museum om zijn studie af te ronden. Nelson heeft zich enorm ingezet voor het museum het afgelopen jaar en heeft onder andere de museumnacht en de vrijheidsmaaltijd in het museum georganiseerd. Daarnaast is hij ook verantwoordelijk voor het hoekje dat is ingericht bij de tentoonstelling van Museum om de Hoek in het Amsterdam Museum, en voor de organisatie van de lezing die Elsbeth Etty 25 mei gaf bij de tentoonstelling over de 'bedelbrieven' van Multatuli. Hartelijk dank Nelson! We wensen je veel goeds en hopen uiteraard dat je nog vaak in het museum langs komt.

5 mei vrijheidsmaaltijd in de Korsjespoortsteeg

Lezing Elsbeth Etty bij de tentoonstelling van Museum om de Hoek

Hartelijke groet,
Esther Verschueren, conversator Multatuli Museum

OP BEZOEK

Danny Steggerda. Striptekenaar.

'Ik ben hier vooral voor de tentoonstelling van het werk van Dick Matena. Ik wil niet met al te grote woorden strooien, maar hij is de beste striptekenaar van dit moment. Deze bewerking [van *Saïdjah en Adinda*] vind ik ook bijzonder geslaagd. Het werk van Multatuli teken je natuurlijk heel anders dan een Suske en Wiske of een Donald Duck. Matena heeft er een prachtige, serieus literaire strip van gemaakt.'

AGENDA

MULTATULI CONTRA VAN LENNEP

Een stadswandeling door Amsterdam

In 1860 spande Multatuli een proces aan tegen Jacob van Lennep over zijn auteursrecht op de Max Havelaar. Van Lennep had het manuscript laten uitgegeven, maar ook enkele passages verwijderd. Hij schrapte de (aanstootgevende) vragen van Frits over de Bijbel en veranderde een paar gedichten, omdat 'ei' volgens hem niet rymde op 'ij' – kinderachtig, vond Multatuli.

Hans Huijzer organiseert nu een stadswandeling waarin de gecompliceerde relatie van Van Lennep en Multatuli centraal staat. Op zondag 11, 18 en 25 september zullen we om 10 uur vertrekken vanuit het museum. Onderweg staan we stil bij belangrijke plekken uit het oude Amsterdam van Multatuli. Citaten

MULTATULI FESTIVAL

Zondag 18 september 13.00 – 18.00

In samenwerking met het Multatuli Museum in Lebak, Indonesië, organiseren we op zondag 18 september in de middag een klein festival. We hebben een veelzijdig programma voor jong en oud; met lezingen van onder andere Elsbeth Etty en Jacqueline Bel, gedichten, live muziek en een Wajangpoppen-theatervoorstelling en workshop voor kinderen. Gedurende de dag is er eten en drinken en kunnen mensen een rondleiding in het museum krijgen. Het festival staat in het teken van samenwerking tussen de twee Multatuli Musea en ergens op de dag gaan we ook proberen een live verbinding met Lebak tot stand te brengen.

Het festival vindt plaats in de (autovrije) straat voor het museum en wordt met de buurt en de gemeente samen georganiseerd. De toegang is gratis. Het volledige programma komt binnenkort op onze website te staan en krijgen jullie nog in de mail. Hopelijk tot dan!

uit het werk van beide schrijvers brengen de geschiedenis weer tot leven. De route is 6 km lang, duurt ongeveer twee uur en eindigt weer in het museum.

Leden van het genootschap lopen gratis mee, andere geïnteresseerden betalen 10 euro (5 euro voor bezoek aan het museum – 5 euro voor de wandeling). Voor de groepsgrootte geldt een minimum van 3 en maximum van 5 personen. Plekken zijn dus beperkt en aanmelding is verplicht.

Aanmelden kan via: info@multatuli-museum.nl. Bij aanmelding graag uw naam en de dag waarop u mee zou willen lopen aan ons doorgeven. Er zijn nog plekken beschikbaar op:

11 september 10 – 12.30 uur

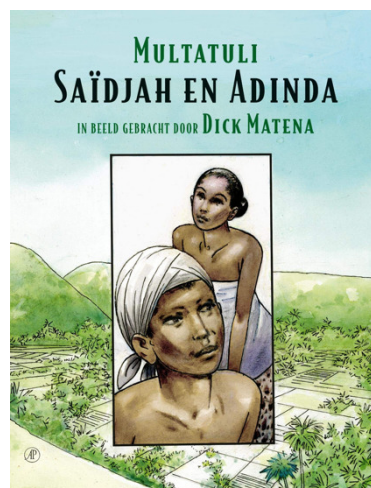
18 september 10 – 12.30 uur

25 september 10 – 12.30 uur

NOG TE ZIEN

De tentoonstelling *Ik weet niet waar ik sterven zal* met tekeningen van Dick Matena is verlengd en de komende maanden nog te zien in het museum. Wacht niet te lang: de prachtige tekeningen zijn zeker een bezoekje waard.

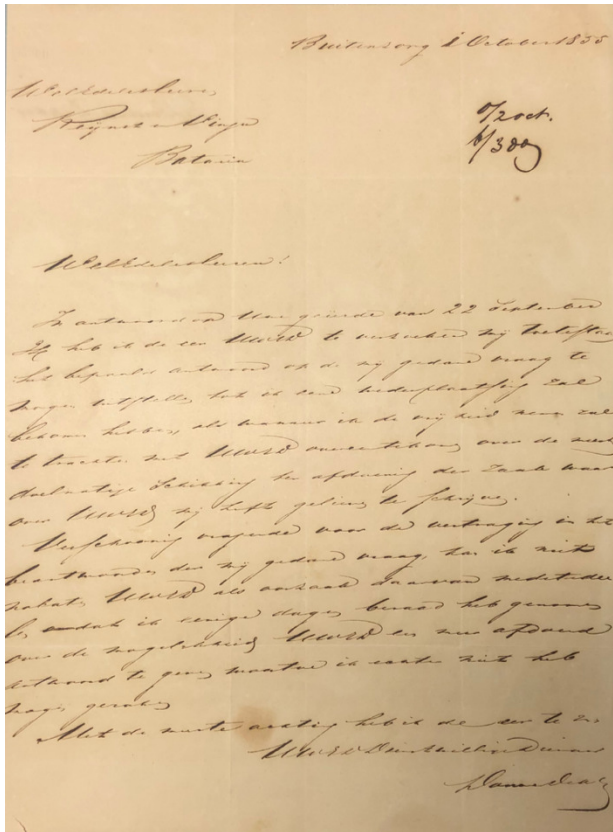
Tot 28 augustus zijn de 'bedelbrieven' van Multatuli uit 1856 nog te bewonderen in het Amsterdam Museum. De brieven zijn onderdeel van *Museum om de Hoek*. Samen met het Indische Buurtmuseum, het Cacaomuseum en Museum Perron Oost mochten wij twee kabinetten inrichten. Dit leidde tot een kleine tentoonstelling over Indonesië, ons koloniaal verleden, armoede en rechtvaardigheid.

UIT DE COLLECTIE

Het Multatuli Genootschap voegt nog altijd objecten toe aan de collectie. Hieronder een kort overzicht van alle aankopen en giften van de afgelopen twee jaar.

Twee onbekende brieven van Multatuli

In het Jaarboek 2021 publiceerde Dik van der Meulen een artikel over twee tot dusver onbekende brieven van Multatuli. De aankoop was voor het museum zo belangrijk omdat de brieven dateren uit een periode in Indonesië waarvan we tot nog toe geen brieven van zijn hand kenden. Dat Multatuli geld had geleend voor zijn overtocht bij de firma Reijnst & Vinju in 1855 was al bekend en ook dat zij hem hadden opgezocht om het geld terug te eisen. Nu kunnen we in Multatuli's eigen woorden lezen hoe hij uitstel van betaling vroeg. En wat sluit hij zijn verzoek toch prachtig af: *'In afwachting van UwEd. antwoord en mij voor eene welwillende behandeling dezer zaak aanbevelende.'*

De brieven zijn t/m 28 augustus te zien bij de tentoonstelling Museum om de Hoek in het Amsterdam Museum (nu tijdelijk ondergebracht in de Hermitage). Omdat de brieven al behoorlijk verkleurd en op plaatsen al zo beschadigd zijn, dat de tekst hier niet meer

te lezen is, zullen ze daarna voor een langere periode in het depot van het Allard Pierson bewaard worden en waarschijnlijk voorlopig niet meer in een tentoonstelling verschijnen.

Familiefoto's

Vorig jaar augustus kregen wij een schenking van de heer Robbert Zweegman, betachterkleinzoon van Sietske Abrahams. Bij de schenking zaten onder andere een brief van Edu Douwes Dekker aan J.C. Wienecke uit 1891 en elf familiefoto's waaronder portretfoto's van Sietske, Anna Zwarth en Edu Douwes Dekker en zijn echtgenote.

Het is een mooie toevoeging aan de collectie en ze dragen bij aan onze kennis van de familiegeschiedenis van de Douwes Dekkers. Vooral leuk is het kleine inkijkje in het leven van zoon Edu maar ook Sietske speelde natuurlijk een belangrijke rol in het leven van Multatuli. Een foto toegeschreven aan Sietske was ons nog onbekend. Vanaf september zijn de foto's en brief kort te zien in het museum.

Esther Verschuieren

Vriendenbrieven

Het Multatuli Museum heeft op een veiling - met steun van een ruimhartige multatuliaan - de hand weten te leggen op een interessante verzameling brieven en telegrammen, gericht aan de schrijver en tekenaar Carel Vosmaer. De documenten hebben allen betrekking op Vosmaers vriend Eduard Douwes Dekker, en het

merendeel is geschreven door mensen uit diens omgeving.

De collectie levert een gevarieerd beeld op van hoe men over Multatuli dacht, maar vooral ook over Vosmaer, die in 1874 Een zaaier. Studiën over Multatuli's werken had gepubliceerd. Met dit boekje oogstte Vosmaer niet alleen instemming. Zo reageerde W.C.D. Olivier, hoofdredacteur van de liberale Arnhemsche Courant en verstokt Thorbeckiaan, met een lange en felle aanval op Multatuli. Daarbij ging Olivier ook in op een ingezonden stuk van zijn hand in het Algemeen Handelsblad, waarin hij had geschreven: 'Gaan wij in onzen eeredienst van Multatuli niet te ver?'

Maar de meeste briefschrijvers waren op de hand van Vosmaer. Onder hen de wiskundige Jan Versluys, die in oktober 1874 bij Vosmaer polste of er geen kleine geldinzameling voor Multatuli kan worden georganiseerd, om de schrijver de gelegenheid te geven naar Venetië te reizen: daar was Tine Douwes Dekker kort tevoren overleden en begraven.

Het mooiste en tegelijk ook het meest verdrietig zijn de brieven en telegrammen van vlak voor en kort na Multatuli's dood.

CHRIS VAN DE VEN

Chris is nieuw bestuurslid. Op de ALV sprak hij over onderzoek dat hij had gedaan naar Multatuli.

Zelf ben ik relatief laat begonnen met het bestuderen van Multatuli; zo'n jaar of 8 geleden. Dat kwam door Dik van der Meulen en het had te maken met een wat absurd idee:

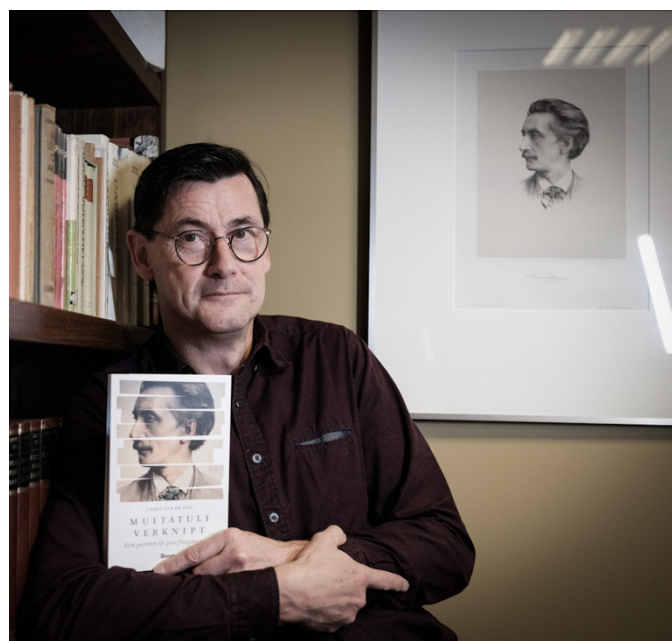
Ik wilde een vervolg schrijven op Max Havelaar. Dat werd de *Pax Havelaar* (2017), over de stichting Hope XXL, waar ik nauw bij betrokken was. Ik sprak af met Dik in de kelder van het museum en hij vertelde mij, na het luisteren naar mijn verhalen, dat wat we deden met de stichting 'Multatuliaans' was.

Op 19 februari 1887 schreef Ymke Braunius Oeberius-Meijer vanuit Dekkers woonhuis in Nieder-Ingelheim dat hij 'sedert gisteren' 'aanhoudend' benauwd was. 'De patient dommelt een poosje na het gebruik van het een of ander opiaat. Gebruiken doet hij niets behalve een kopje thee. Dek zegt zelf dat hij niet meer beter wordt. Ons schijnt het dat zijn leven bij uren geteld is – maar misschien vergissen wij ons.'

Uit een brief van Jacques de Witt Hamer blijkt twee dagen na Dekkers overlijden in Zeeland opeens de twijfel toesloeg. De Middelburger Floor Wibaut was met een krans naar Duitsland afgereisd – maar had de latere Amsterdamse wethouder daar wel verstandig aan gedaan? Het gerucht ging dat Multatuli helemaal niet dood was. Om zekerheid te krijgen schreef De Witt Hamer hierover aan Vosmaer, 'den meest bekenden vriend', in de hoop 'dat de treurmare op een misverstand' berustte.

Helaas, Ymke Braunius Oeberius had zich niet vergist en Jacques de Witt Hamer evenmin. Maar de nieuw verworven collectie uit de nalatenschap van Vosmaer is er niet minder interessant om.

Dik van der Meulen

Bron: de Gelderlander

Dat raakte mij enorm. Ik vond dat ik me moest gaan toelagen op Multatuli. Op weg geholpen door een aantal enthousiaste leden van het genootschap begon ik met het lezen van de *Volledige werken* en alle artikelen in *Over Multatuli*. Uit deze artikelen haalde ik mijn eerste ideeën voor onderzoek.

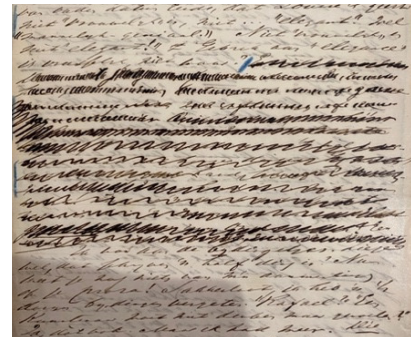
Mijn eerste onderzoek betrof een foto van Multatuli uit 1853 – het zogenaamde Overman-portret. In een artikel in de eerste editie van *Over Multatuli* schrijft Frederik Hermans dat deze foto waarschijnlijk ten onrechte aan Multatuli wordt toegeschreven. Volgens Hermans kón het niet Multatuli zijn, omdat we zijn karakteristieke kleine handen met mollige vingers en brede, platte nagels niet terug zien op deze foto. Ook het oorlelletje was niet spits genoeg en het boordje was nog niet in de mode in 1853.

Ik las dit en ik was ervan overtuigd dat we dit met onze huidige CSI-kennis zouden kunnen oplossen. Ik ben in contact gekomen met het een forensisch instituut en de foto werd samen met een aantal andere foto's van Multatuli door het gezichtsherkenningssysteem gehaald. De foto werd in deze database vergeleken met alle toegeschreven foto's aan Multatuli en er kwam een score uit van 0.77. Een score van boven de 0.7 betekent dat het met 100% zekerheid aan hem kan worden toegeschreven. Wie meer willen lezen over de details van dit onderzoek kijk dan in het kadaster dat Elsbeth ETTY schreef voor het Jaarboek 2021 of vraag mij om het volledige gepubliceerde artikel.

Een tweede onderzoek waar Dik en ik ons op hebben gericht, zijn de brieven van Multatuli waar soms hele passages in zijn doorgestreept door Mimi. Wat stond daar oorspronkelijk? We konden de brieven goed terugvinden op multatuli.online en zochten ze

daarna op in het depot. Dankzij de medewerking van Klaas van der Hoek, die ons toestemming gaf de brieven voor het onderzoek mee te nemen, konden wij ze in Heerlen onderzoeken. Een lichttechnicus bestudeerde de brieven daar onder ultraviolet en infrarood licht. De hoop was dat één van deze lichtsoorten de krassen van Mimi zou vervagen en de tekst daaronder zou oplichten. De lichttechnicus heeft vier uur lang naar de brieven zitten turen. Het heeft niet mogen baten: het werk van Mimi was zo secuur – ze zette soms zelfs kruisjes door iedere afzonderlijke letter – dat er niks doorheen kon schijnen. Ze wilde dus echt niet dat iemand zou lezen wat haar man hier had geschreven.

Tot slot zou ik graag een oproep willen doen: Ik verzamel alles van Multatuli in een bibliotheek waar jonge Multatuli-liefhebbers gratis boeken mogen ophalen. Ik houd hiervoor Marktplaats.nl in de gaten en reageer op alles dat mij interessant lijkt. Mocht u nog boeken van Multatuli hebben waar u geen bestemming voor heeft, doneer ze aan deze bibliotheek. Zo kunnen wij het gedachtegoed van Multatuli doorgeven aan deze nieuwe generatie.

BONNIE TRIYANA

Bonnie Triyana is historicus en was nauw betrokken bij de oprichting van het Multatuli Museum in Lebak. Op de ALV sprak hij over 'Multatuli as a movement'. Hieronder leest u een ingekorte en vertaalde versie van zijn toespraak.

Ik ben geboren in Rangkasbitung, Lebak: ik ben dus echt 'man van Lebak'. Voor mij is Multatuli daarom meer dan een beroemde schrijver. Voor mij, en voor een hele generatie jonge Indonesiërs, staat hij voor activisme. Voor de grondleggers van het onafhankelijke Indonesië was Multatuli een inspiratiebron. Zijn naam motiveert ons nog altijd.

In 2014 benaderde ik de 'regent' van Lebak – de Bupati – met het idee een Multatuli-museum en bibliotheek op te zetten. Het voorstel werd goed ontvangen. We mochten ons museum vestigen op de locatie waar Multatuli zelf gewoond heeft, in Lebak. Niet in zijn eigen huis – dat staat er niet meer – maar in een nieuwer gebouw uit 1923.

Op 11 februari 2018 openen het museum en de daarnaast gelegen Saïdjah en Adinda-bibliotheek hun deuren. Het Multatuli Museum in Lebak presenteert zichzelf sindsdien als het eerste anti-koloniale museum van Indonesië. Het richt zich niet alleen op Eduard Douwes Dekker, maar vertelt ook de koloniale geschiedenis; van de VOC tot het opkomend Indonesisch nationalisme in het begin van de twintigste eeuw. Het Multatuli Museum in Lebak is nadrukkelijk onderdeel van de antikoloniale beweging.

Niet iedereen is gelukkig met het museum. Op 10 november 2017 – op Hari Pahlawan, onze nationale heldendag – protesteerden studenten bij het museum. Zij vonden dat een anti-koloniaal museum niet de naam van Multatuli mocht dragen. Multatuli

zou toch vooral een Nederlander zijn, en onderdeel van de koloniale structuur.

Zelf ben ik van mening dat we, om Multatuli en zijn verhouding tot het koloniale regime werkelijk te begrijpen, drie categorieën moeten onderscheiden. Ten eerste is daar de historische persoon Eduard Douwes Dekker, die werkte als assistent-resident in Lebak van januari tot april 1856. Hij had emoties en ambities; hij was een mens en heeft dus goede en minder goede dingen gedaan. Ten tweede hebben we Multatuli de auteur. Als schrijver bouwde hij zijn eigen wereld, gebaseerd op zijn eigen waarheid en zijn eigen idee van rechtvaardigheid. Ten derde is er Max Havelaar, het personage gecreëerd door Multatuli. Max Havelaar is een geïdealiseerde versie van Dekker zelf; de dappere ambtenaar die vecht tegen tirannie en onderdrukking. Het historische personage Eduard Douwes Dekker was inderdaad onderdeel van de koloniale structuur. Als Nederlandse man in Indonesië in 1856 kon dat niet anders. De schrijver Multatuli en het ego-personage Max Havelaar zijn echter wel degelijk onderdeel van de anti-koloniale beweging. In zijn werk vecht Dekker tegen tirannie en eiste hij rechtvaardigheid voor de inwoners van de kolonie.

Ons museum heeft als doel de geschiedenis van Multatuli in historische context te plaatsen. Voor ons is Multatuli niet slechts de naam van de schrijver die de koloniale wereld op zijn grondvesten deed schudden; voor ons is hij de naam van een beweging. Een beweging die mensen, vooral jongeren, bewust maakt van de noodzaak je eigen geschiedenis en cultuur te kennen. Een beweging die voortkomt uit mensenrechten en rechtvaardigheid.

Behalve het museum en de bibliotheek, begonnen wij ook het jaarlijkse Multatuli kunstfestival. Dit is een publiek programma dat zoveel mogelijk mensen laat kennismaken met het werk van Multatuli. Het eerste festival vond plaats in september 2018. Lokale kunstenaars toonden hun werk, prominente muzikanten en beeldhouwers. Het Multatuli kunstfestival viert

op deze manier de diversiteit en de rijkdom van de Indonesische cultuur. Deze september organiseert het museum in Lebak – na twee online edities – voor de vierde keer het Multatuli-kunsthfestival.

MULTATULI'S BOEKENCLUB

Daniel Dago (30) komt uit Brazilië en vertaalde al meer dan twintig boeken uit de Nederlandse literatuur naar het Braziliaans, waaronder werken van Louis Couperus en Theo Thijssen. In 2019 vertaalde hij ook de Max Havelaar. Afgelopen maand was hij voor het eerst in Nederland en bracht hij een bezoek aan ons museum.

Waar komt je interesse voor de Nederlandse taal vandaan? Ik heb altijd al een grote liefde voor talen gehad. Van huis uit kreeg ik al meerdere talen mee, mijn vader is Argentijns en mijn moeder houdt ontzettend van het Italiaans: thuis spraken we dus al Spaans, Italiaans en Portugees. Op de universiteit ben ik meer talen gaan leren en kwam ik ook het Nederlands tegen.

Mijn eerste Nederlandse woordjes leerde ik door het luisteren naar de muziek van Acda en de Munnick, ik ben dol op die muziek! Daarna ben ik veel Nederlandstalige series gaan kijken en uiteindelijk begonnen met het lezen van de literatuur. Het spreken van het Nederlands kwam veel later, sinds kort heb ik een vriend in Amsterdam die gespecialiseerd is in de Braziliaanse literatuur waarmee ik gesprekken kan hebben.

Waarom wil je Nederlandse literatuur vertalen naar het Braziliaans? Brazilië is een enorm land maar slechts een klein percentage van de bevolking spreekt een buitenlandse taal, zo'n 5% spreekt Engels, en ik denk dat het belangrijk is om meer talen en culturen te introduceren. Nederlandse literatuur is in Brazilië al helemaal onbekend. Nederland is vooral bekend als een land van seks, drugs and rock & roll en ik wil graag laten zien dat er zo

Twee weken geleden hadden Maria, Esther en ik een online vergadering over de samenwerking tussen onze beide musea. Ik hoop dat deze samenwerking in de toekomst nog lang zal worden voortgezet.

veel meer is. Het is mijn levensmissie geworden om alle belangrijke literatuur naar het Braziliaans te vertalen.

De Max Havelaar vertalen is wel een heel ambitieus project. Waarom wilde je dat zo graag? *Max Havelaar* was één van de moeilijkste projecten om te vertalen. Ik ben er vijf jaar mee bezig geweest. In het geval van de *Max Havelaar* ging mijn motivering verder dan alleen mijn liefde voor de Nederlandse literatuur. Ik denk dat het ook belangrijk is om de boodschap die Multatuli uitdraagt in het boek over te brengen. Dat is nog niet zo makkelijk want overal waar ik kom moet ik mensen overtuigen en eerst uitleggen wie Multatuli was. In 1976 verscheen er al eens een Portugese vertaling maar die werd vanuit het Engels vertaald en is incompleet. Het Braziliaans is ook net iets anders dan het Portugees. Verder is alleen de parabel van de Japanse Steenhouwer al eens verschenen.

De *Max Havelaar* is een boek vol satire en humor, en tegelijkertijd is het zo verdrietig. De thematiek is ook ontzettend belangrijk. In Brazilië kent niemand de Nederlandse en Indonesische geschiedenis, maar Nederland heeft Brazilië ook een paar jaar gekolonialiseerd. Er wonen nog altijd mensen die in deze periode

naar Brazilië zijn gekomen. Mensen met blauwe en groene ogen zijn vaak afstammelingen van de Nederlanders. Het is dus ook belangrijk voor een beter begrip van de Braziliaanse geschiedenis.

Kan je iets van die moeilijkheden uitleggen die je tegenkwam bij het vertalen? Het moeilijkste was misschien wel het vertalen van het Indonesisch dat Multatuli gebruikt naar het Braziliaans. De spelling van de woorden is Nederlands en in het Braziliaans zijn de klanken anders. Bijvoorbeeld voor de klank 'oe' gebruiken wij 'u' en ik moest dus beslissen of ik namen als Pa-ansoe in een andere spelling zou vertalen om de toon over te brengen of zo zou laten. Grappig is dat het Indonesisch eigenlijk veel dichterbij het Portugees staat dan het Nederlands. Ook de Portugezen zijn immers in Indonesië geweest en hebben daar sporen achtergelaten.

KLAAS VAN DER HOEK

Klaas is conservator bij het Allard Pierson. Hij beheert hier onder andere de collectie van het Multatuli Genootschap. Hieronder leest u een verkorte versie van zijn lezing bij de ALV.

Bron: Uva

Een van de grote prestaties van het genootschap is de oplevering van de website multatuli.online waar bijna alle bewaard gebleven bronnen over het leven en werk van Multatuli, waar ook ter wereld, bekeken kunnen worden. Zijn de oorspronkelijke documenten hierdoor overbodig geworden? Natuurlijk niet. Het veiligstellen van de originele stukken blijft de meest veilige manier om materieel erfgoed voor de volgende generatie te bewaren.

Ik kwam er achter dat veel van de woorden in de Nederlandse spelling anders waren dan in de originele Indonesische. Ik ben voor mijn vertalingen dus vaak terug gegaan naar de Indonesische manier van spellen.

Is er een Braziliaans boek dat je zou aanraden?

Joaquim Machado de Assis is een van de belangrijkste 19e-eeuwse Braziliaanse schrijvers en zou ik zeker aanraden. Zijn boek *Posthume herinneringen van Bras Cubas* begint met een zin die in de Braziliaanse literatuur net zo beroemd is geworden als Multatuli's befaamde zin in de Nederlandse: 'I dedicated this memories to the first worms that are now eating my body.' Het verhaal gaat over een man die dood is en vertelt over zijn leven. Het boek zit vol met sarcasme en ironie en daarmee doet zijn schrijfstijl mij enigszins denken aan die van Multatuli.

Esther Verschueren

Originele stukken moeten daarnaast beschikbaar blijven voor onderzoek waarvoor facsimiles of digitale opnames ontoereikend zijn.

Zoals u weet is de bulk van wat op Multatuli Online staat eigendom van het genootschap; van u allen dus. Een groot deel van dit materiaal bevindt zich echter als langdurig bruikleen bij de Universiteit van Amsterdam – meer specifiek bij wat sinds 2019 het Allard Pierson museum heet. Het is niet raadzaam om deze collectie in het Multatuli Huis te bewaren. Een verantwoorde bewaring van kostbaar en kwetsbaar erfgoed vereist klimaatbeheersing: een optimale en constante temperatuur en luchtvochtigheid en een goede beveiliging. De magazijnen en de leeszaal van het Allard Pierson hebben zo'n constant en optimaal klimaat en het gebouw is beveiligd als was het een rechtbouwbunker: met camera's, bewegingsensoren en mannen in uniformen.

Naast onze primaire taak - het verwerven en ontsluiten en beschikbaar stellen van

bronnenmateriaal - kregen we in 2006 de grotere opdracht: het presenteren van materiaal aan een breder publiek. Dat doen we met behulp van tentoonstellingen, presentaties, blogs en sociale media. Vaak draait het dan om het thema dat onze naamgever, de erudiete intellectueel, UvA-hoogleraar en rector, Allard Pierson bezig hield – de essentie van ons als mens.

De Multatuli-collectie wordt goed bewaard in zuurvrije dozen en mapjes. De *Max Havelaar* zelf zit in een kluis waar niemand in zijn eentje in kan en die ook maar eens in de zoveel tijd open gaat. Het boek heeft zo'n grote waarde en is zo kwetsbaar dat het eigenlijk de kluis nooit verlaat. De Multatuli-collectie is raadpleegbaar – al verwijzen we mensen nu vaak eerst naar de website. De collectie wordt ook nog regelmatig ingezet bij tentoonstellingen zoals Vrijdenkers in het Amsterdams museum in 2021.

Voor kwetsbare handschriften geldt een rustperiode maar het is zeker niet uitgesloten dat in de toekomst nog tentoonstellingen zullen volgen waar u de originele stukken kunt bekijken.

Wij gaan over bruikleenaanvragen, omdat het genootschap ons het beheer van de collectie heeft toevertrouwd. Maar ik heb met Esther Verschueren afgesproken dat we contact houden zodat het genootschap op tijd op de hoogte wordt gebracht wanneer iets uit de collectie te zien is, zodat leden kunnen komen kijken. Ook hebben we het erover gehad om binnenkort middagen te organiseren waarbij leden die geïnteresseerd zijn in de studiezaal van het Allard Pierson stukken van Multatuli kunnen bekijken. Wanneer dit rond is houdt Esther jullie hiervan op de hoogte.

LID WORDEN

Wilt u lid worden van het Multatuli Genootschap?

Als lid ontvangt u nieuwsbrief, jaarboek, gratis toegang en uitnodigingen voor lezingen en evenementen voor slechts € 35,- per jaar. Daarbij steunt u het leukste schrijvershuis van Nederland.

Bij interesse of verdere vragen, mail naar:
info@multatuli-museum.nl